

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
עשרים וחמשה

היכל
שלישי

מאמר
להביז מאמר הזוהר
אכלו רעים
תקס"ה

•

מכ"ק אדמו"ר הזקן
הרב רבי שניאור זלמן מליאדי
(בעל התניא והשו"ע)
זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע

יוצא לאור בפעם הראשונה מכתב יד

על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

MAAMAR
LEHOVIN MAAMAR HAZOHAR ICHLU REI'IM 5565

Copyright © 2020

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

Printed in the United States of America

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"ק פ' ויחי, הבעל"ט, הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה „להבין מאמר הזוהר אכלו רעים" מאת כ"ק אדמו"ר הזקן.

המאמר נדפס כאן בפעם הראשונה, מכתבי־יד מעתיק מספר 67*.

לתועלת הלומדים והמעיינים הוספנו בשולי הגליון מראי מקומות וציונים, ובראש הקונטרס – פאקסימיליא.

*

הקונטרס נערך על ידי הרה"ת ר' גבריאל שי' שפירא.

מערכת „אוצר החפידים"

ה' טבת, ה'תש"פ
ברוקלין, נ"י.

(* תכריך כת"י זה נתקבל לאחרונה לספריית אגודת חסידי חב"ד ע"י הרה"ח ר' ארי'ה קאלטמאנן, לע"נ אביו ר' יוסף בנימין בן ר' מנשה הי"ד.

להבין מאמר הזוהר אכלו רעים לעילא שתו ושכרו דודים לתתא כו', כתיב צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר כו'. ובתחלה יש להבין ההפרש בין ענין האכילה דחול שהוא בחי' בירורים כידוע, וענין האכילה בשבת שמלאכת בורר אסורה, וא"כ מהו ענין מצות אכילה בשבת. הנה כתיב אז תתענג על הוי' כו', ויש להבין מהו על ה', למעלה משם הוי' כו'. הענין הוא, דמצות הבירורים בחול היינו להפריד ולהוציא הטוב מן הרע שבמאכל, והוא להיות כידוע דנפלי בשבה"כ מרפ"ח ניצוצין בקליפות נוגה, ומהם עיקר יניקת שפע החיצונים, וכאשר יתברר הטוב שנפל בהם, נאמר בהם חי"ל בל"ע ויקיאנו, פי', השפע הטוב שבלעו החיצונים, יקאו ויוציאו, מפני שנתברר בהם הטוב שהי' תחלה תחת ממשלתם, וכמארז"ל בכל איסור ארי" דרביעא עלי' כו', דהיינו חלק הרע המושל על הטוב כו', ובלע כמ"ש כבלע"י רשע כו'. ואמנם בליעה זו היא לרע לו, לאחר שמתברר ממנו, כמ"ש אשר"י שלט האדם באדם לרע לו כו', והוא מפני

4) ההפרש בין ענין האכילה דחול: ענין זה נתבאר בסידור עם דא"ח [הוצאה חדשה תשע"ט] רט, ב וש"נ. רחצ, א ואילך. תו"א חיי שרה טו, ג ואילך. לקו"ת בלק עב, ב. מאמרי אדהאמ"צ בשלח ע' קפה ואילך. ועוד.
5) שמלאכת בורר אסורה: ראה שבת עג, א (במשנה). עד, א. טושר"ע ושוע"ר או"ח סי' שיט.
6) אז תתענג על הוי': ישעי' נח, יד.
7) דנפל בשבה"כ מרפ"ח ניצוצין בקליפות נוגה: ראה ע"ח שער ח פ"ה ופי". שער יט פ"ג. שער לט דרוש א ודרוש יא. שער מז פ"ה. שער מח פ"א. שער מט פ"ד. תניא סש"ב ספ"ח (יג, ב). תו"א וישלח כו, ד. מקץ לט, ג. וארא נו, סע"ד ואילך. בשלח סא, ב. יתרו עד, א. מג"א קיז, סע"ב. לקו"ת תזריע כג, ד. אמור לד, ג. מסעי צד, א. סידור עם דא"ח [הוצאה חדשה – תשע"ט] מו, ב. מח, ד. קיב, ג. קעו, ד. רט, ב. רחצ, א ואילך. תכא, רע"ד. תמו, ד. ובכ"מ.
8) חי"ל בל"ע ויקיאנו: איוב כ, טו. וראה תו"א תולדות כ, ג. לקו"ת במדבר ג, סע"ד. האזינו עב, ב.
9) ארי" דרביעא עלי': עירובין עה, ב. שבועות כב, ב.
10) כבלע רשע כו': חבקוק א, יג.
11) אשר שלט האדם באדם: קהלת ח, ט.

1) להבין מאמר הזוהר: מאמר אדמו"ר הזקן, נאמר ליל שבת פ' ויחי תקס"ה. וכאן הוא הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי.
נוסח שני, נדפס במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קנ [הנחת הר"מ בן אדה"ז].
נוסח שלישי, נדפס במאמרי אדה"ז על כתובים ח"ב ע' קמו. ובמאמרי אדה"ז הקצרים ע' שצג (ויתכן שהוא הנחת המהרי"ל אחיו של אדה"ז).
במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א הנ"ל ע' קסב ואילך נדפס ד"ה כי הוא יברך הובח מיום שבת פ' ויחי בסעודת שחרית, והוא בהמשך להמאמר דליל שבת.
וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות אכילת קדשי קדשים (דרך מצותיך צ, ב ואילך), המיוסד על ב' המאמרים דליל יום שבת תקס"ה הנ"ל: ד"ה והוא עומד עליהם תרס"ג (סה"מ תרס"ג ע' נ ואילך); ד"ה כי הוא יברך הובח היש"ת (סה"מ היש"ת ע' שב ואילך); ד"ה והוא עומד עליהם תשי"ג (סה"מ תשי"ג ע' 310 ואילך).
המאמר נדפס כאן מכתבי יד: 67 סח, א. 2076 נח, א.
2) אכלו רעים לעילא: שה"ש ה, א. זח"ג ד, א.
3) צדיק אוכל לשובע נפשו: משלי יג, כה.

שכשמוציא את הטוב שבו, נעשה ריקן מכל, ואין לו חיות כלל, וזהו ובטן¹² רשעים תחסר, פי', רשעים אלו החיצונים, שלאחר הבירור מהם הטוב שנפל מהם ובלע כו', תחסר בטנם מכל שפע, כי אין להם חיות ושפע מצד עצמן כלל. וזהו מבטנו¹³ יורישנו אל כו', פי', מבטן הרשעים שנחסר ע"י הבירור, ניתוסף ההארה והשפע ביותר הבהקה ובהירות למעלה בקדושה ונוסף גרעון אור בקליפה כו' וד"ל. וזהו כל ענין מצות הבירורים בחול, להיות בטן רשעים תחסר כנ"ל, דהיינו לברר הטוב שנבלע ברע ולהוציאו כו'. וה"ז כמו מלאכת הבורר ממש, שהוא להוציא את האוכל מתוך הפסולת, או לברר פסולת מתוך האוכל כו', והכל אסור בשבת כידוע. אלא ענין האכילה בשבת הוא כמ"ש צדיק אוכל לשובע נפשו כו'.

וביאור הדבר, יש להקדים בתחלה כללות ענין סעודת¹⁴ השבת. דהנה כתיב ונהר¹⁵ יוצא מעדן כו', וידוע פי' עד"ן¹⁶ שהוא בחי' עונג העליון כמ"ש וקראת¹⁷ לשבת עונג כו'. והענין, הוא בחי' התענוג השורה בחכמה ומתלבש בה ולא עצמות התענוג.

ויובן עד"מ כשאדם מחדש איזה שכל וחכמה חדשה, מתענג בה במאוד. והנה תענוג זה הוא מורכב בחכמה זו, דהיינו שנתלבש בלבוש השכל, ואין השכל ממהות התענוג הזה כלל, כי הרי אנו רואים שהן ב' דברים, תענוג דבר בפני עצמו, ושכל הוא דבר אחר, ובהיות האדם מחדש איזה שכל שמתענג בה הרי זה בבחי' הרכבה והלבשה בלבד, דהיינו שיורד התענוג ומתלבש בשכל, להיות מתענג באותו השכל. וא"כ הרי זה דרך נפילה וירידה גדולה מבחי' עצמות התענוג.

ויובן זה יותר, כשהאדם מתענג מאיזה ציור נאה ומהודר, שזהו בוודאי דרך נפילות וירידות אור שפע עצמות התענוג, להיות מתענג מעשיות ציור גשמי שאינו מערכו ואינו ערוך לו כו', שהרי האדם שהוא בר דעת ראוי שיתענג ממושכלות נפלאות רוחנים ולא מצויר גשמי, אלא שירד כח התענוג מאד מאד למטה מטה גם בעשי' גשמיות, ועד"ז ירד גם בחכמה חדשה, כי הלא גם החכמה אין לה ערוך לגבי עצמות הנפש, שהרי אינה אלא כח והארה בעלמא ממנה כידוע, וד"ל.

ח"ב ע' תשסד. תקס"ד ע' כו. ס"ע פב, ואילך.
 (15) ונהר יוצא מעדן: בראשית ב, י.
 (16) עד"ן שהוא בחי' עונג העליון: ראה ת"א יתרו רמת, א. ועוד.
 (17) וקראת לשבת עונג: ישעי' נח, יג.

(12) ובטן רשעים תחסר: משלי יג, כה.
 (13) מבטנו יורישנו אל כו': סיום הפסוק דלעיל – חיל בלע (איוב כ, טו).
 (14) סעודת השבת . . . עונג העליון: ראה סידור עם דא"ח [הוצאה חדשה תשע"ט] רנט ואילך. רצג, ג ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ג

ועד"ז יובן הנמשל למעלה. דהנה כאשר נאצלה אור¹⁸ החכמה מעצמות המאציל, הרי זה רק בבחי' הארה בעלמא מבחי' מזל ונוצר כו' כידוע, ונק' בחי' עשי' גשמיות לגבי אוא"ס שבמאציל עצמו, כמשל טפה¹⁹ מים אוקינוס. וגם²⁰ זה אינו משל אמיתי, שהרי יש להן ערך, שזה מים וזה מים, אבל בחי' החכמה לגבי אור א"ס ב"ה, אין לה ערך והשתוות כלל. והגם שהחכמה²¹ נק' ראשית בהשתלשלות דאבי"ע, עכ"ז בחי' עשי'²² גשמיות נחשבת לגבי העצמיות וכמ"ש עושה²³ בראשית כו' וכידוע, וא"כ גם בחי' עונג העליון של עצמות המאציל שנפל וירד בחכמה זו דאצ"י, מאחר שהוא בדרך הרכבה והלבשה בלבד כנ"ל במשל הנק' עדן, אין לה ערך כלל לגבי עצמות התענוג העליון, מאחר שירד עונג זה כי"כ להתלבש בחכמה, וה"ו כמשל התענוג מצויר נאה וכדומה כו', אלא שירד עונג זה בחכמה ע"י צמצומים רבים מעצמות התענוג הנק' עתיקא²⁴ דעתיקא כו', והוא ע"י בחי' ה' גבורות דבוצינא²⁵ דקרדוניתא כידוע, והוא שם אלקים הנזכר בכל היו"ד מאמרות, והן ל"ב²⁶ אלקים דל"ב נתיבות החכמה כו', לפי שבכולם לא

בחי' הארה אלהית הנמשכת ממנו בהשתלשלות אין לה ערך ויחס לעצמות המאציל הנשגב לבדו, ואינו ממהותה כלל כמאמ' אלי' ולאו מכל אינון מדות איהו כלל, כי קמי' ית' אצ"י ועשי' שוים ממש לפי שהפלאתו על שניהם בשוה, (וגם לענין הריבוי ומיעוט אין ערוך ממש, ולא שיהי' הריבוי בגדר מספר אלא כלא ממש חשיבי', וכמ"ש בלק"א (פמ"ח) שזוהו פי' אין ערוך כו').

21) שהחכמה נק' ראשית: ראה זח"א לא, ב.

22) עשי' גשמיות נחשבת לגבי העצמיות: ראה תניא פ"ב בהג"ה. שער היחוד והאמונה פ"ט. וראה לקו"ש ח"ה ע' 90 הערה 30.

23) עושה בראשית: ברכת ברוך שאמר.

24) עתיקא דעתיקא: ראה זח"ב קמב, א. קסה, ב. קסת, ב. רד, ב. רה, א. זח"ג קכה, א ואילך. רפת, א. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' שנב ואילך.

25) דבוצינא דקרדוניתא: ראה זח"א טו, א. יח, ב. זח"ב מח, ב. רלג, א.

26) ל"ב אלקים דל"ב נתיבות החכמה: ראה פרדס שער הנתיבות פ"ב. וראה אוהית משפטים (כרך ח) ע' ג'לו.

18) אור החכמה . . מבחי' מזל ונוצר: ראה ע"ח שער הכללים פ"ה. שער יג (שער א"א) ספ"ט. שער יד (שער או"א) ספ"ג. אמרי בינה שער הק"ש פה, ג ואילך. ביאור"ז לאדהאמ"צ כ, ג ואילך. הנסמן במאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"ב לע' תקעד.

19) טפה מים אוקינוס: ראה ג"כ תר"א כט, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קסד. מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' שלח ואילך. דרך מצותיך להצ"צ ע' צא ואילך. סה"מ תרמ"ב ס"ע קפד ואילך.

20) וגם זה אינו משל אמיתי: ראה דרך מצותיך להצ"צ שם: . . לגבי עצמיותו ית' שהמשכותו ממנו ית' הוא רק כמו טפה א' מים אוקינוס ויותר על כן רחוק הערך ביניהם, עד שאין המשל דומה לנמשל, כי הטפה מאוקינוס אף שהיא בטילה במיעוטה בים הגדול הכולל חלקים וטיפים כאלו אין מספר, אעפ"כ אין זה אלא לענין הריבוי ומיעוט, אבל מצד עצם מהותם הרי יש להם ערך, ששניהם מהות א' והוא מים (רק שזה רב וזה מעט, וגם הריבוי יש לו מספר כמה מילי' מילי"אן טיפים עד"מ כדא' בגמ' (הוריות י' א') על שיוכל לשער כמה טיפים יש בים, וא"כ גם מצד הריבוי יש להם ערך עכ"פ), אבל למעלה אין

ירד אלא ע"י צמצומים²⁷ דשם אלקים כו', דהיינו בדרך נפילה וירידה גדולה כנ"ל במשל שאין העונג שבחכמה מעצמות התענוג אלא שהתענוג טפל בדבר חכמה כו'. ואעפ"י כשנתיישן אצלו החכ' אינו מתענג בה, היינו שאיננו מרגיש בעונג, לפי שנשאר בבחי' העלם בה ולא בבחי' גלוי כו' וד"ל.

והנה²⁸ בשבת אנו אומרים ויכל²⁹ אלקים ביום השביעי כו', פי' ויכל³⁰ מלשון כליון, שנעשה קץ ותכלה לבחי' אלקים המצמצם, לפי שבכל³¹ שבת עולה ונכלל בחי' העדן והעונג הנ"ל, שירד ונפל בחכ', במקור חוצבו, בבחי' מקור כל התענוגים, דהיינו בחי' תענוג העצמי הנק' עתיקא כו', מקור כל החיים של התענוג הנשפע בהשתלשלות מן המאציל כו'. וזהו ויכל אלקים, שבחי' הצמצום דשם אלקים, שיצא מבחי' בוצינא דקרדוניתא בתחלה להסתיר האור כנ"ל, כלה בבחי' עונג, כענין ותכל³² נפש דוד או כלתה³³ נפשי כו', שהוא ענין כלות הנפש ע"י תגבורת העונג, שהוא בחי' גבורות דעתיק יומין כמ"ש במ"א. וזהו עולת³⁴ שבת כו', מלשון עלי' והסתלקות, מפני שנכלל בבחי' עצמיות עונג העליון.

אך א"כ הי' הכל חוזר למקורא דכולא, כי הרי עונג זה שנתצמצם הוא מקור כל ההשתלשלות שמחכמה דאצי' הנק' ראשית עד בחי' מלכות³⁵ דאצי' סופא דכל דרגין כידוע. אלא שזהו ענין ג'³⁶ סעודות שמקיימים בשבת בדרך כלל, ובכא"ו מאיר מבחי' עתיקא כידוע, ואנו אומרים דאצי'³⁷ היא סעודתא דעתיקא כו', פי' שחוזר ונמשך האור דעונג העצמי שבמאציל הנק' מקור כל התענוגים, להאיר בחכמה בתוס' הארה כ"כ עד שמחי' מחדש בחי' הצמצומים דשם אלקים בל"ב נתיבות החכמה כו'. וזהו וקראת לשבת עונג, שחוזר וקורא וממשיכו לבחי'

32) ותכל נפש דוד: שמואל"ב יג, לט. ות"י שם.

33) כלתה נפשי: תהלים פד, ג.

34) עולת שבת: פינחס כח, י.

35) מלכות דאצילות סופא דכל דרגין : ראה ע"ח (שער סדר אצי') ש"ג בתחילתו. תו"ח ויצא קעו, ג. בהערה 45.

36) ג' סעודות . . מבחי' עתיקא: ראה פע"ח שער השבת פי"ז. זח"ב פח, ב. וראה סידור עם דא"ח [הוצאה חדשה תשע"ט] קפא, ד. רסא, א. וש"נ. רצד סע"א ואילך. המשך תרס"ו ע' תשיז.

37) דא היא סעודתא דעתיקא: „אתקיננו סעודתא" לפני קידוש דיום שבת.

27) צמצומים דשם אלקים: ראה לקו"ת בהר מב, ג. בלק עב, א. פינחס עט, ג. דרך מצותיך להצ"צ צג, א-ב. ועוד. וראה אוה"ת בראשית ע' תקיא, סע"א.

28) והנה בשבת . . ויכל אלקים . . ויכל מלשון כליון: בהבא לקמן ראה בארוכה דרך מצותיך להצ"צ צג, א ואילך.

29) ויכל אלקים ביום השביעי: בראשית ב, ב.

30) ויכל מלשון כליון: ראה סידור עם דא"ח [הוצאה חדשה תשע"ט] רט, ב ובהנסמן שם בהמ"מ.

31) שבכל שבת עולה: ראה ע"ח (שער פנימיות וחיזונית) דרוש ג. ח. טו. תו"ח בא ככו, א הערה 667.

תענוג³⁸ העצמי להאיר מחדש בתוס' ברכה לשבת שהוא בחי' חכמה הנק' עדן כנ"ל וד"ל.

וזוהר צדיק אוכל לשובע נפשו. דהנה ידוע, דנפש הוא בחי' מלכות דאצילות כמ"ש נשבע³⁹ ה' בנפשו כו', שהוא בחי' מלכות⁴⁰ מלכות כל עולמים, ונק' חכמה תתאה, ונעוץ⁴¹ סופן בתחלתו, עד דאבא⁴² יסד ברתא דהיינו חכמה עילאה, שכאשר ישבע ויתענג חכמה עילאה, מבחי' העונג העצמי דעתיק כנ"ל, אזי ג"כ לבחי' נפשו, סופא דכל דרגין, ירד אור ושפע עונג זה, וזהו לשובע נפשו. וכענין פותח⁴³ את ידיך כו' שפתיחו דידו⁴⁴ דחכ' מהארת עונג העצמי מקור כל התענוגים הנ"ל, משפיע לכל חי רצון, פי', בא השפע גם לצדיק תחתון הנק' כל חי כו', והיינו לשובע נפשו כו' וד"ל.

וזוהר ג"כ ענין אז תענוג על הוי', פי', הוי' הן ד' אותיות, יו"ד⁴⁴ הוא חכמה, וה"א הוא בינה כידוע, והוא"ו הוא בחי' ז"א וה"א אחרונה בחי' מל' דאצי' כידוע, שהן כל ההשתלשלות דאצי' בכלל חו"ב זו"נ כו'. ובשבת הנה התענוג העליון הנ"ל נמשך בתחלה לחכמה עילאה דאצי' כנ"ל, ומשם ואילך יורד השפע והולך לבינה ומבינה⁴⁵ לז"א ומתפתח לל"ב שבילין, ונק' סעודתי⁴⁶ דז"א כו', והוא כידוע באד"ר⁴⁷ דמוחא תתאה הוא בחי' ז"א, ומתחלק לל"ב שבילין להיות למטה מן השכל, אבל בחי' מוחא עילאה הוא בעדן הנ"ל שמאיר בחכמה, שאינו בבחי' התחלקות עדיין לל"ב שבילין, אלא כלול הכל בבחי' היחוד האמתי, ולכך נק' מוחא עילאה כו'. ומז"א יורד לנוקבא הנק' נפש כל חי, והוא לשובע נפשו כנ"ל. וזהו אז תענוג על הוי', על כל ד' אותיות הוי' שבי"ס הנאצלים, ובכלל הן חו"ב זו"נ כנ"ל. ולהיות כי התענוג הנ"ל נמשך על כל בחי' הוי' שבנאצלים מעדן לגן כו' בבחי' מקיף מטעם הנ"ל, ולכך אמר על הוי' וד"ל.

41) ונעוץ סופן בתחלתו: ס"י פ"א, מ"ו.
42) דאבא יסד ברתא: ראה זח"ג רמת, א. רנו, ב. תקו"ז תכ"א (סא, ב).
43) פותח את ידיך: תהלים קמה, טז.
44) יו"ד הוא חכמה: ראה זח"ג יו, א. תקו"ז בהקדמה ו, ב. אגרת התשובה פ"ד. סה"מ תרפ"ט ע' 167 בהערה.
45) ומבינה . . . לל"ב שבילין: ראה זח"ג קכח, ב. קכט, א. קלו, א.
46) סעודתי דז"א: „אתקינו סעודתא" דסעודה שלישיית דשבת.
47) באד"ר דמוחא תתאה: ראה זח"ג קכח,

38) תענוג . . . חכמה הנק' עדן: ע"פ בראשית ב, י. וראה זח"א רמו, ב. זח"ב צ, א. זח"ג רפח, סע"ב. רצ, א ואילך. פרדס שער כג ערך עדן. סידור עם דא"ח [הוצאה חדשה תשע"ט] מט, ג. קסא, סע"ג ואילך ובהנסמן שם.
39) נשבע ה' בנפשו: ירמ' נא, יד: נשבע ה' צבאות בנפשו. עמוס ו, ח: נשבע ה' אלקים בנפשו. וראה בהנסמן בסה"מ תקס"ה ח"ב לע' תקצז. בתו"ח שמות רמט, א הערה 110.
ביאורי הזוהר ויגש סז, ב.
40) מלכות מלכות כל עולמים: תהלים קמה, יג.

להבין מאמר הזוהר אכלו רעים

ואחר כל הנ"ל, יובן ההפרש בין ענין האכילה דחול לענין האכילה דשבת שאינו אלא לשובע נפשו כנ"ל, והוא להמשיך העונג ולא לברר בירורים, דבורר אסור בשבת כו'. אך עדיין י"ל, למה אמר לשובע נפשו לשון שביעת אכילה, מאחר שאינו אלא ענין המשכות עונג בלבד כנ"ל.

אמנם הענין יובן, ע"פ הקדמה בתחלה, להבין באכילת האדם למטה. דהנה יש⁴⁸ ב' דברים במאכל, הא' בגופו של מאכל שהוא מגושם מאד, והב' בחי' הרוחניות שבו, והוא הטעם שבמאכל. והנה אנו רואין שהחיד"י יטעום האוכל, הרי הוא מוציא את הטעם הרוחני שבמאכל ומקבל אותו בתוכו עד שהטעם נבלע ונכלל בחיך, כאשר יבלעו המים בדופני הקדירה וכדומה, ויכול החיך לטעום הרבה ואינו מתמלא כלל, וא"כ הטעמים נבלעו בו בבחי' כליון והסתלקות, כי שואב הוא ומכלה את הטעם, וכענין כל⁴⁹ הטעם אומר לי לי כו', ואחר שהוציא הטעם, נשאר גוף המאכל בלא רוחניות כלל, ויורד לבני מעיים להתעכל כו', שהרי מיד שהוציא ממנו הטעם, נמאס המאכל לכל אדם בהקיא כו'.

והנה יש להבין, איך יבלע החיך את הטעם, הלא אין החיך מעכל את המאכל כלל כמו שמעלת הקיבה עד שיוכל להוציא כו'. אך הענין הוא, דבחי' הטעמים שבמאכל שרשם גבוה מאד, דהיינו מבחי' טעמים העליונים, בחי' עונג העליון הנ"ל, שנפלו במאכלים ותענוגים גשמיים וכיוצא בהם ע"י ענין שבה"כ, כמ"ש ואלהי⁵⁰ המלכים כו' מלפני מלוך לבנ"י, והוא⁵¹ בחי' התווה כו' כמ"ש

ב"ן נתהוה גוף חיות המאכל, אבל מבחי' טעמים שבו נתהוה הטעמים והעונג שבמאכלים, וכדומה לזה בכל הדברים. והנה בחול כ"ז מעורב טו"ר וצריכים להתברר הן התענוג הן גוף חיות המאכל . . אבל בשבת א"צ לבירור כי כבר מבע"ש נפרד הרע והלך לו ונשאר רק הטוב שבנוגה בכל המאכלים. ע"ש בארוכה.

49) שהחיד"י יטעום האוכל: ע"פ איוב לד, ג. 50) כל הטועם אומר לי לי כו': כתובות קיא, ב. וראה מד"ר פ' ויחי פצ"ט.

51) ואלה המלכים כו' מלפני מלוך: וישלח לו, לא. ראה זח"ג קכת, א. ע"ש שער הכללים פ"א. ש"ח (שער דרושי הנקודות) פ"ד.

52) והוא בחי' התווה כו' כמ"ש במ"א: ראה תו"א בשלח סה, ד. לקר"ת לו, ד. וש"נ.

48) יש ב' דברים במאכל: ראה דרך מצותיך להצ"צ ע' צג: כי הנה באכילה גשמיות יש ב' ענינים, א' חיך אוכל יטעם, שכשלועס הוא טועם הטעם הטוב שבמאכל בחכו ומתענג מזה, ב' שביעת הכרס, שכשמהמאכל הלעוס נכנס לכריסו משביעו ויתהוה לדם כידוע, והם ב' מיני חיות באמת שיש במאכל, א' הטעם שבו, ב' גופו וממשו. והנה הטעם נכלל בחיך כנראה בעליל שאם יחזור ללעוס המאכל שכבר לעסו פ"א שוב לא יתענג ממנו, כי כבר הוציא החיך כל העונג שהי' בו, וגוף וגשם המאכל שנכנס לכרס ומשביע ומיישב דעתו ומרבה דם, והם באמת שני מיני חיות שיש במאכל מצד שרשו מש' ב"ן דתהו שנפל בשבירה, שהרי ש' ב"ן הנ"ל כלול מטנת"א וכולם נשברו, ומצד עצמיות

במ"א. וידוע דחיק⁵³ וגרון הוא בחי' חו"ב, כי חכמה אותיות חיק מ"ה, והטעמים הם בבחי' חכמה כידוע דע"ב⁵⁴ ס"ג כו', ע"ב שהוא טעמים דטנת"א הוא בחכמה כו', וע"כ החיך בולע את הטעם כנ"ל, מפני ששורש הטעם שבמאכל יש בחי"ך, וכשמגיע המאכל לחיך מגיע לשרשו ונבלע ונכלל בשרשו כהתכללות נר בפני האבוקה ממש וד"ל.

ועד"ז יובן הנמשל למעלה, דכתי' טעמו⁵⁵ וראו כו', שבשבת מאיר בחי' טעמים עליונים דעתיקא בחכמה הנק' חיך עליון, וכתי' בחיך יטעום אוכל ששואב ומכלל⁵⁶ בעצמותו כל מיני עונג וטעם כו', וכמ"כ בחי' העונג העליון נשאב בחכמה, והוא ענין סעודתא דעתיקא בבחי' לעילא הטעמים בלבד, בבחי' המשכות עונג העצמי בחיך עד שיטעום אוכל כו'. והוא ע"י העלאות מ"ן באתעדל"ת, כשהאדם אוכל למטה בשבת בבחי' קבלת עונג מבחי' הטעמים שבמאכל, ומעלה אותם למעלה במקור הטעמים העליונים, ע"י שמבליע הטעם בחיך כו', נעשה כדוגמא זו למעלה בבחי' אכילה העליונה דאכלו רעים חו"ב לעילא כו' ג"כ בבחי' אכילות ובליעות הטעמי' כו'. ואחר שבלע בחי' הטעמים עליונים, נשאר רק גופו של מאכל העליון דאו"א⁵⁶, תרין ריעין כו', בלא טעם ותעונג העליון כנ"ל במשל, ויורד ונמשך למטה בז"א ונוק' להתברר, להיות למזון ולשובע בשביעות אכילה ממש, כי מבחי' הטעמים בלבד לא יחי' ויתקיים האדם, והוא בחי' ירידת השפע מזון ממש להחיות⁵⁷ רוח שפלים לבי"ע בכל ששת ימי המעשה שאחר השבת. וזהו לשובע נפשו, לשובע ממש, להיות בכח בחי' מלכותך מלכות כל עולמים ליתן⁵⁸ טרף לביתה, שהוא בחי' שביעה דאכילה עצמה וד"ל.

ונמצא שיש בכאן ב' המשכות במלכות הנק' נפשו כנ"ל, הא' בבחי' העונג והטעמים באכילה דשבת, והב' בבחי' המאכל עצמו שיהי' מזון ומחי' ממש באכילה דחול כו'. והיינו ששובע נפשו שסובל ב' פירושים, א' לשון עונג כמו ישבעו⁵⁹ ויתענגו כו', והב' מלשון שביעות אכילה ממש כמ"ש ואכלת⁶⁰ ושבעת כו', ושניהם אמת כנ"ל, משום דהא בהא תליא כו' וד"ל.

56) דאו"א תרין ריעין: ראה זח"ב נו, א. זח"ג ד, א.

57) ההחיות רוח שפלים: ע"פ ישעי' נו, טו.

58) ליתן טרף לביתה: משלי לא, טו.

59) ישבעו ויתענגו: נוסח, "ישמחו במלכותך"

תפלת העמידה לשבת.

60) ואכלת ושבעת: עקב ח, י.

53) דחיק וגרון הוא בחי' חו"ב: ראה ע"ח שט"ז פ"א. פרדס שעה"כ בערכו. וראה סהמ"צ

להצ"צ כו, א.

54) דע"ב ס"ג: ראה ע"ח שמ"ב (שער

דרושי אבי"ע) רפ"א.

55) טעמו וראו: תהלים לד, ט.

56*) ומכלל: — ומכלל.

להבין מאמר הזוהר אכלו רעים

ובזה⁶¹ יובן מארז"ל כל"ב האומר ויכולו בשבת כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כו'. ולכאורה אינו מובן, שהרי בשעה שאומר ויכולו, דהיינו בשבת, הרי אז שבת הקב"ה מכל מלאכה, ואיך בזה יעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שהוא במעשה המלאכה דעשרה מאמרות, שהן תרתי דסתרי אהדי כו'. אך הענין הוא, ע"פ המבואר למעלה ע"פ לשובע נפשו, שנמשך ב' דברים הא' גופו ועצמיות של מאכל והב' בחי' הטעם שבו כו', וזהו ענין השותפות כמו ענין ג'⁶² שותפים באדם כו', דהיינו שזה נותן דבר וזה נותן דבר ואח"כ המה מתחברים יחד כו'. כך עד"מ למעלה בנש"י, בהעלאות מ"ן שלהם, הרי המה ממשיכים בחי' הטעמים שבמאכל העליון דאכלו רעים לעילא כנ"ל, עד שהטעם נבלע בחיך העליון כנ"ל, והנשאר אחרי שנתברר הטעם העליון שיצא, הוא גופו של מאכל כו', שהוא המשביע ממש, כי הטעם משביע כנ"ל, שהוא היורד אח"כ למטה לבחי' נפש שהוא מלכות דאצי' כנ"ל, זהו חלקו של הקב"ה במעשה בראשית כו', דהיינו בחי' סוף המעשה דמלכותך כל עולמים הנ"ל, אך לא נמשך ירידות אור שפע זו דמאכל העליון כדי להחיות ולהשביע רוח שפלים ממש כו', אלא לאחר שנתברר והוציאו ממנו הטעמים ונבלע בחיך דחכמה תחלה ולא נשאר רק הפסולת, וגם הוא בא ונמשך להתברר למטה עד שמשביע לכל חי כו', הוא ענין לשובע נפשו הנ"ל וד"ל.

וזהו כל האומר ויכולו בשבת נעשה שותף כו', דוקא בשבת כשאומר ויכולו, שאז הוא ענין המשכות עונג העליון ובחי' הטעמים העליונים בחיך דחכמה עילאה כנ"ל, אז נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כו', דהיינו מה שנשאר אח"כ בחי' גופו ועצמו של מאכל, להיות נמשך ובא למטה בד' אותיות הו"י דחו"ב זו"נ הנ"ל, עד שבחי' ז"א הנק' הקב"ה מחי' כל העולמות מזה המאכל, בל"ב נתיבות חכמה דל"ב שמות אלקים כו' מחדש כו', והן הנק' מעשה בראשית כידוע. וזהו ענין השותפות, כמו עד"מ ג' השותפים זה נותן דבר כו', כך בני"י נתן חלקם בבחי' המשכות הטעמים, והקב"ה נתן חלקו בבחי' גופו של מאכל, שירד למטה להיות מעשה בראשית מאין ליש, ונתחברו תחלה יחד, הטעמי' ועצמות המאכל.

וע"י הקידוש ועונג שבת הוא חוזר וממשיכו, א"כ נותן חיות בעולם, ונק' שותף ע"ד מארז"ל ג' שותפים באדם, אב מזריע כו' והקב"ה נותן נשמה כו' (נדה ל"א א'), וכמ"כ כאן ע"י אתעדל"ת שלו הוא ממשיך תענוג העליון ויש לו חלק בהמשכת החיות בעולם וד"ל.

62) כל האומר ויכולו: שבת קיט, סע"ב.

63) ג' שותפים באדם: קידושין ל סע"ב.

נדה לא, א.

61) ובזה יובן מארז"ל כל האומר ויכולו . . . ולכאורה אינו מובן: ראה דרך מצותיך להצ"צ ע' צג: וזהו ענין מארז"ל שכל האומר ויכולו כאלו נעשה שותף להקב"ה במע"ב (שבת קי"ט ב'), דלכאורה יפלא הרי בשי"ב כבר נברא העולם, וא"כ איזה חלק יתן בעולם בשבת ע"י אמירתו ויכולו עד שיהי' נק' שותף. אבל הענין לפי שבשבת כתיב ויכל אלקים, והי' מסתלק תענוג העליון שנתלבש בחכמה בחול ע"י צמצומים, וא"כ לא הי' העולם יכול לחיות,

אך ע"י אכילה דאכלו ריעים לעילא, בבחי' בליעת הטעמים בחי' כנ"ל, נברר ונפרד תחלה הטעמים, ואח"כ יצא המאכל לבדו למטה. ועכ"ז שותפות היא, שהרי באמצעות שני החלקים מתקיימים כל העולמות כנ"ל, דהא בהא תלי' וד"ל.

וכל הנ"ל הוא ענין המאמר אכלו ריעים לעילא כו', שהוא כל הנ"ל ע"פ אז תתענג על הוי' ושצדיק אוכל לשובע נפשו כו'.

וענין שתו ושכרו דודים לתתא כו', היינו ענין אכילה ביו"ט, דהגם שבוררר אוכל מתוך פסולת לאלתר מותר ביו"ט, עם כל זה מלאכת⁶⁶ בורר בכלל אסור ביו"ט כמו בשבת, וא"כ אין האכילה ביו"ט בבחי' הבירורים כנ"ל.

אך ההפרש⁶⁶ בין שבת ליו"ט יובן עפ"י הקדמה בתחלה, להבין עיקר ההפרש שבין שבת ליו"ט. דהנה ידוע שעיקר מצות השמחה⁶⁷ הוא ביו"ט דוקא ולא⁶⁸ בשבת כמ"ש ושמחת בחגיך כו', אבל בשבת עיקר⁶⁹ המצוה הוא בחי' עונג כמ"ש וקראת⁷⁰ כו' אז תתענג כו'. והענין הוא, מפני שענין המועדים הוא בחי' גלוי אור חדש באורות וכלים דאבי"ע, כידוע שבפסח⁷¹ גלוי אור החסד כו', וכל שמחה באה רק מבחי' התחדשות דבר, כשרואה דבר חדש שנתגלה מקרוב והי' נעלם עד הנה, עד"מ כשלא ראה אביו כמה שנים, מיד כשרואהו בעיניו ישמח מאד, וכן כיוצא בזה על המצאו מציאה, או שהמציא שכל חדש מה שלא השיגו עד הנה וכדומה, והכלל הוא, שעל בחי' גלוי ההעלם תוליד השמחה בלב כו', אבל מי שרואה מקרוב ואין הדבר חדש אצלו כלל, אין לו שמחה כלל, אבל בחי' העונג יש אצלו, שהוא מתענג תמיד באותו דבר הנחמד כו'. והנמשל יובן בעבודת ה', שמסיבות הריחוק תמצא השמחה, אבל העונג⁷² הוא דוקא מקרוב.

64) שבורר אוכל מתוך פסולת לאלתר

מותר ביו"ט: ראה שו"ע אדה"ז או"ח ח"ד סי' תקי וקונטרס אחרון (ד).

69) עיקר המצוה הוא בחי' עונג: ראה שו"ע או"ח שם. וראה גם מאמרי אדה"ז על מאמרו"ל ע' רמח. לקו"ש חט"ו ס"ע 377 ואילך. חל"א ע' 193 ואילך.

65) מלאכת בורר בכלל אסור ביו"ט כמו בשבת: ראה מגילה ז, ב: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד.

70) וקראת: ישע"י נח, יג.

66) ההפרש בין שבת ליו"ט: ראה גם סידור עם דא"ח [הוצאה חדשה תשע"ט] שטז, א. וראה סה"מ תש"ט ס"ע 130 ובהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר ז"ע שם.

71) שבפסח גלוי אור החסד: ראה ג"כ סידור עם דא"ח [הוצאה חדשה תשע"ט] נו, א. שכא, א. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"ב ע' תקמב. מאמרי אדהאמ"צ פינחס ע' א'תרנו. ני"ך ע' שעה.

67) השמחה הוא ביו"ט... ושמחת בחגיך: פ' ראה טז, יג. וראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ז. טושו"ע או"ח סתקכ"ט ס"ב. שוע"ר שם ס"ו וס"ז. 68) ולא בשבת: ראה תוס' מו"ק כג, ב. סוד"ה מאין. שוע"ר או"ח סי' רמב ס"א. וש"נ.

72) העונג הוא דוקא מקרוב: ראה תו"א ח, ג: מרחוק אינו שייך תענוג רק שמחה ולכן מברכין ברכת הראיה כשרואה אדם החביב לו כו'. תו"ח בראשית לח, ד.

להבין מאמר הזוהר אכלו רעים

וזהו שאנו רואים ג"כ בהתפעלות הלב בתפלה, שבחי' התפעלות רשפי אש בהתלהבות אינו אלא מסיבות הריחוק מזה שהוא בתחתית המדריגות, כאשר נתפעל מבחי' גלוי אלקות אז הוא בשמחה גדולה כו'. וכמשל רשפי אש שלהבת העולה למעלה מעלה, מפני שהיא אחוזה בנר למטה, אבל אם היתה למעלה, לא הי' בה העלי' וההסתלקות כו'. וכמ"כ התפעלות בחי' התענוג שהוא בבחי' הקירוב והדביקות למעלה, לא יתכן בבחי' העלי' כו' כמו התפעלות השמחה כו', רק בחי' הביטול, להיותו קרוב, אבל הוא מתענג בעצמותו בחשאי מאד בלא רעש הניכר כלל כו' וכמ"ש במ"א וד"ל.

ושרש הדברים, הנה ידוע שיש ב' מיני מוחין, מוח חכמה ומוח בינה כידוע, ובינה⁷³ מינה דינין מתערין כו', דהיינו שאין עומדת תמיד במדריגתה אלא לפעמים יפול הנופל מבחי' התפעלות רשפי אש שבאה מצד ההתבוננות בבניה כידוע, וזהו ונהר יוצא מעדן כו', אבל בבחי' העונג דעדן דמוח חכמה הוא נצחי, וגם הוא בבחי' שוב למטה, והי' צריך להיות תחלה בחי' הרצוא דבינה ואח"כ בחי' השוב דחכמה, כ"א לא הי' בחי' הצמצום בתחלה לא הי' בחי' התפשטות אח"כ, כידוע בענין מטי"ז ולא מטי למעלה, שבתחלה לא מטי כו', אך מפני שאם הי' הרצוא תחלה יוכל להיות תערובות דינין קשין כו', כמו שידוע דינין⁷⁵ המשמח הוא בבחי' בינה, והרי אנו רואים שיסתעפו מדת האכזריות מן היין ג"כ. וגם בעבודת ה' ברשפי אש, דביקות השמחה מיין יוכל להיות מצד הדין עצמו כו'. וזהו שאמרו שתו ושכרו, שתו בתחלה בבחי' השוב דחכ' בחי' מים⁷⁶ העליונים, שיורדים ממקום גבוה לנמוך כו', לברר ולבא בבחי' ביטול כו', ואח"כ הרצוא דבינה, שאז יהי' בלא תערובות דינין כו' וד"ל.

וזהו ההפרש בין שבת ליו"ט, דבשבת אכלו ריעים לעילא כנ"ל, בבחי' העונג למעלה כו', וביו"ט אין⁷⁷ שמחה אלא ביין המשמח בבחי' רצוא. אך להקדים שתו תחלה שוב, ואח"כ שכרו בחי' רצוא, והוא לתת מטעם הנ"ל וד"ל.

אמנם גם בשבת יש בחי' רו"ש ב' פעמים, כולם בבחי' עונג העליון כנ"ל, והן ויכולו, ויכל אלקים, ויכולו בחי' שוב, ויכל בחי' רצוא כנ"ל. וישבות ביום השביעי בחי' רצוא, ויברך אלקים בחי' שוב בתוס' ברכה מלמעלה כו' וד"ל.

שופטים ט, יג. תהלים קד, טו. וראה זח"ג קכו, א. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' לג. וש"נ. בראשית ע' תתקע"א.

(76) מים . . שיורדים ממקום גבוה לנמוך: תענית ז, א.

(77) אין שמחה אלא ביין: פסחים קט, א.

(73) ובינה מינה דינין מתערין כו': ראה זח"ג י, סע"ב. יא, רע"א. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' שעז. וש"נ.

(74) מטי ולא מטי: זח"א טז, ב. וראה תו"א בראשית ב, ד. הוספות לתו"א מג"א ככג, א. לקו"ת מסעי צה, ג.

(75) דיין המשמח הוא בבחי' בינה: ראה ס'

לזכות

ברוך שניאור שיחי'

חן

לרגל הכנסו לעול המצוות
ביום ב', י"א כסלו ה'תש"פ

ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו

נדפס ע"י הוריהם שיחיו

לזכרון ולעילוי נשמת

איש תם וישר יר"א הרה"ח

ר' חיים ב"ר ארי' ליב ע"ה

מאריס

אהוב ואוהב את הבריות

מקושר לכ"ק אדמו"ר זי"ע

מליובאוויטש

שקד בתורה ולימד ילדי ישראל מ"ד שנה

מתוך קירובם באהבה לתורה ומצוות

עסק בהפצת המעיינות

וזכה להדפיס ספר התניא

השאיר אחריו דור ישרים

תמימים ואנשי מעשה

נפטר בשם טוב

ד' טבת ה'תשס"ח

והובא למנוחות ה' טבת

עש"ק אחר חצות פ' ויגש

ת' נ' צ' ב' ה'

ולעילוי נשמת

ר' יוסף בנימין ע"ה בן ר' מנשה הי"ד